

Koldingbogen

ÅRSTAL:	2012
FORFATTER:	Hanne Mailand
TITEL:	De fem første år - barndomserindringer 1940-1945.
KORT RESUME:	Dagligliv med modstandsfolk i familien og med udsigt til Kolding Arrest og Sct. Hedvigs Klinik.

DE FEM FØRSTE ÅR BARNDOMSERINDRINGER 1940-1945

AF HANNE MAILAND

Først var der lyset. Også for mig. Det løb, legede, sitrede over den hvidkalkede mur. De korte gule og orangefarvede strøg lagde sig hengivent og blødt mod de lige så lysende blå og violette skygger. Det var en klukkende glæde. Et indtryk så kort og så flygtigt som den første erindring er. Men fyldt af evighed. Det må ha' været i mine bedsteforældres have. Og i august 1940.

Jeg kom til verden 4 dage efter besættelsen. Lidt før tid, sagde min mor. Den 9. april pudsede hun min fars støvler. Lige uden på mig. Far var løjtnant af reserven, men ellers nu civil. Uniformen hang i skabet og lugtede af naftalin. Vi boede i Kolding, og for mine 4 bedsteforældre havde grænsen gået få kilometer fra vores by. Nu kan jeg godt forstå deres forsvarsvilje. Jeg var min mors og fars første barn, de skulle være forældre om få dage, men min mor pudsede min fars soldaterstøvler, for hun mente, han skulle i krig. Løb der en tåre i skosvænten? Jeg ved det ikke. I krig kom han ikke.

Nogle var vi jo, der blev et lys i mørket, hørte vi, og min vugge var også som en prinsesses betrukket med det fineste lette stof og med en himmel, der kunne gå op og ned. Men for det meste sov jeg i en vasketøjskurv, den kunne så nemt bæres i kælderen, når der var luftalarm.

Fra kurven – eller fra vuggen – jeg ved det

ikke, er mange hoveder bøjet over mig. Foruroligende mange. Jeg kender dem ikke. Jeg vender hovedet og ser på væggen. Den er grøn, ser jeg. Dejligt grøn, beroligende grøn. Den vil jeg hellere se på.

Livet er stadig det almindelige liv. Mor og Far bli'r i deres senge, selv om der er luftalarm. Vi bor i den lille, mørke lejlighed, sådan som der er råd til. Men der er en altan, og dér skinner solen. Nu kan jeg sidde. Jeg leger med en stor, rød bold. Den er varm, og den er meget rød. Jeg lægger armene om dens runde, varme form og vil spise, æde den runde, røde varme farve. Da fyldes jeg af en titanisk jubel. Jeg er så stærk. Jeg vil ud i livet.

Det er forår. Så må jeg være et år. Fra barnevognen i gården sidder jeg og ser min mor stå på en forhøjning og hænge vasketøj på lange snore. Det er hvidt vasketøj, store lagner og dynebetræk, der smælder i vinden. Karske, herlige lyde, der ligner de kølige blå og turkisfarvede skygger på de hvide lagner. Lyden er som fra et blæseinstrument så forårskåd med den lille tromme i baggrunden, som endnu ikke er spor farlig. Min mor står i sin gule kjole og ligner selv en sol mod den blå, blå forårshimmel. Hun smiler lykkeligt til mig. Jeg elsker hende.

Men lys skifter med mørke. Jeg må have sovet i mine forældres seng og er kravlet ud. Jeg er på egen hånd, eller knæ, for jeg kravler

Et år gammel med opmærksomme øjne, Kinofoto, 1941.

rundt om spisebordet i stuen. Gardinerne er trukket for. De ligner pigtråd, synes jeg, men er fine gardiner med Saltos kornaks. Vores møbler er tunge og af egetræ. Da lyder luftalarmen. Den er rædsel. Op og ned, op og ned som den ondeste trolde i verden. Jeg er langt "hjemmefra", nu tager den mig, dens hule brøl når mig, der er to dørtrin, jeg skal over. Jeg når frem til sengene. Min far løfter mig op.

Vintrene er så kolde. Ude er vi i 23 graders frost. Godt puttet ned i barnevognen. Det er

småt med brændsel. Der er sikkert koldt i lejligheden også – ind imellem – når der ikke fyres i kakkelovnen. Syg er jeg ofte. Men mod sygdomme er der også lys. Et helt andet lys. Kulbuelys med det kunstige blålys på hospitalet. Jeg tror, det er helvede selv. Alle børn har store gazebriller for øjnene. Selve brillen er en goppel-agtig sortgrøn kugle, der får os alle til at ligne uhyggelige kryb. Jeg græder af helvedesangst. Så sætter de mig i en blegynge og

I kulbuelys på Kolding Sygehus, 1941.

gynger mig frem og tilbage. Jeg bliver søsyg og skal kaste op. Jeg prøver, om jeg kan sige: Stop, jeg vil af, men jeg kan ikke tale. Jeg prøver og tænker: Bare jeg kunne, men jeg kan ikke.

Da jeg bliver 2 år, flytter vi. Det er til en større og meget lys lejlighed. Der er centralvarme, bad og 2 altaner. Fra altanen mod syd kan vi lige overfor se Sct. Hedvigs Klinik, som er et lille katolsk hospital, og Domhuset. Fra altanen mod nord hele den udstrakte by, der er mørkelagt.

Mens verden udvider sig og for mig bliver større, strammes krigens greb. Min far forvandler sig til en botaniker og cykler rundt i landskabet med en botanisertaske over skul-

deren som selve poesens skrårem. Den, der giver modstand. Han kortlægger egnen og tegner ind på kortet, hvor tyskerne har sat spærreballoner op. Så sendes kortet til England. Men her sker poesiens kortslutning, fordi den modstand bli'r en del af krigens gru.

Endnu er livet hos os fredeligt. Min mor er lægesekretær på Sct. Hedvigs Klinik. Jeg bliver passet nogle timer hver dag hos min mormor. Hun er varm og fyldig og klukler med en sørgmunterhed, som ved hun alt om livet og skaber ligegyldigheder til poesi. Hun er selve kærlighedens væsen, jeg er elsket og hos hende helt tryk. Vi lever i en stor familie med alle bedsteforældre, min unge faster, onkler og tanter og mine forældres mange venner, og

Østerport, Domhusgade, kort efter befrielsen.

der, hvor vi bor, i "Østerport" er vi næsten alle hinandens hjælpsomme familier.

Fra soveværelset kan jeg se ned til nonnerne i deres grøntsagshave. Der arbejder de i deres gråblå dragter. Deres hovedtøj er, enten de er ude eller inde, meget stort og helt stift, og kun deres ansigter er helt synlige. I haven går de blandt hønsene. Hønsene basker med vingerne "Kykeliky!!", og nonnerne basker med de store, lange ærmer og taler dansk med tysk accent. De er mine venner. Af og til, når Mor er med på stuegang, sidder jeg på den lange gang, hvor der lugter af æter og kamfer og dingler med benene i mine fine hvide sko, om foråret med det fine, dyre skind, om sommeren i tennissko, der er hvidtet med kridt-

vand, så kommer nonnerne og taler med mig og forkæler mig.

Men de er også strenge. Når jeg har mellemørebetændelse (så tit, så tit) og skal have punkteret trommehinden eller skal ha' fjernet mandlerne, sidder jeg på en af nonnernes skød i et fast greb, og her hjælper ingen "kære mor"; så drypper de æter på et stykke vat, som de lægger på min næse og tæller til de modbydelige 10, og verden forsvinder i en surrealistisk opløsen sig, som når jeg vækkes til lyden af mit gebrokne navn, får den tilbagevendte verden til på samme surrealistiske vis at omskabe den flagrende nonne over mit ansigt til først at blive en kaglende hvid høne, så til en nonne for derefter at glide væk og for

så endelig til sidst at blive til det milde billede af Jomfru Maria, der hænger alle vegne.

Når der i sommerhalvåret er lukket for det varme vand, bader min mor og jeg hos søster Anna i kælderens i badeafdelingen. Søster Anna er den smukkeste. Hun ligner Jomfru Maria, og jeg tror for det meste, det er hende. Eller hendes mor. Søster Anna er altid brun og i hvidt nonnetøj. Hun er brun, fordi hun også går i kulbuelys. Søster Anna er blevet svigtet af sin forlovede, og så er hun gået i kloster og så at sige under jorden i badeafdelingen. Hun bader min mor og mig i det kæmpestore badekar, som vi deler. Hun vasker os på ryggen og bringer os hvide frottehåndklæder. Det er sommer, og solen skinner i det hvide rum. Hun pludrer og ser ikke spor uheldig ud, og udenfor kagler hønsene.

Fra soveværelset kan jeg også høre de tyske soldater marchere forbi, mens de spiller med deres messing og taktfast brølende synger: "Wir fahren gegen England — eins, zwei, drei, vier". Jeg løber til vinduet og hopper op. Min far henter mig og bærer mig væk. "De er onde", siger han.

Det bli'r de for alvor, forstår jeg, da Far ringer til Mor og mig, der er på besøg i Randers. Det er i dagene inden den 29. august 1943. Vi skal komme hjem straks. Der bliver militær undtagelsestilstand, og al togtrafik bliver forbudt. Jeg har 41 i feber. "Da troede jeg, du døde", sagde Mor.

Der er nætter, hvor jeg sover mellem min far og mor. Der kan hverken luftalarmsuhyggen eller febervildelserne tage mig. Så hører jeg deres samtaler. Om deres jødiske venner, der inden 2. oktober er kommet af sted i sikkerhed. "Ammen Mammen", tænker jeg. Og året efter den 19. september, da politiet blev

Min far og mig på Bjært Strand, sommeren 1942.

taget, om hvem der undgik det. Det hviskes der om. Så fortroligt.

Der står en duplikator på vores loftsværelse. Hvem har sladret om det? Den 3. december 43 henter Gestapo min far. De gennemroder hele lejligheden. Alt er væltet rundt. "Heldigvis havde Hanne mellemørebetændelse", sagde min mor, da der bekymret blev spurgt, om jeg havde overværet det. "Hun havde hele hovedet bundet ind og hørte ikke noget". Mor sagde til naboerne, at jeg lå alene og gik så ud for at advare, hvem hun vidste var aktive modstandsfolk. I opgangen hørte de godt Gestapo kom. Hos Kirsten og Mogens Pihl skyllede de de illegale blade ud i wc'et. Min lidt ældre veninde Gythe på 2. sal græd. "Du skal ikke være bange", sagde hendes forældre, "de kommer bare for at hente hr. Sørensens guldur".

Næste dag går min ellers meget milde mor, men med hendes sædvanlige civilcourage, over til tyskerne i fængslet, der ligger i forlængelse af Domhuset og skælder ud og slår i bordet: "Hvad de bilder sig ind at bryde ind i hendes private hjem". Også hun kunne være

blevet fængslet, men måske så de den lille top på hendes mave, måske var der nåde endnu.

”Det er altså ikke min mand, der har stukket deres mand”, råber konen, der bor i opgangen ved siden af til min mor, da de begge står og banker tæpper på altanen. ”Er Far stukket med en kniv?”, spørger jeg. Der er så mange ord, der betyder noget andet. ”Far er ikke i fængsel, han er på Hotel Alexandersen”, får jeg at vide. Derfra sender han breve i gylpen i sine underbukser, når de skal til vask. Brevene er skrevet med mælk. Af og til er de også smuglet ud på anden vis. Der er et brev, hvor han har tegnet, at han skærer i sin storetå med kniv og gaffel. Det er revet i stykket, men kan samles igen. Jeg tænker, at han nok er sulten. Jeg smører rugbrød med leverpostej og spegepølse. Han er nok også tørstig, tænker jeg, men hvordan pakker man et glas vand ind? ”Det er til Far på Hotel Alexandersen”, siger jeg og tænker, så tror de voksne ikke, jeg ved, Far er i fængsel.

Der kommer en kryptisk meddelelse om, at Far har ørepine. Farmaceuten i nr. 25 sender snaps som øredråber til fængslet. Lidt er løbet ud og lugter mistænkeligt. Når det er aften, går min mor og faster over og stiller sig foran det lille gittervindue. Så fløjter de en lille kendingsmelodi. Så stiller Far sig på skulderen af en anden fange og vinker gennem tremmerne. ”Vi kunne næsten ikke nyde madden”, fortalte Mormor og Morfar, for de boede så tæt ved fængslet, så de mente, Far kunne se lige ned på deres spisebord. Den store verden var så grum, men vores var også så lille og nær. Til den grusomme verden i kz-lejrene blev 18 af de mænd, der blev taget samtidig med min far sendt, og 2 kom aldrig hjem. Det gjorde han. Lillejuleaften.

Lillejuleaftensdag sner det. Fint og stille. Det er en gråtonet verden, lidt melankolsk, lidt langsom, lydene er dæmpede. Far kommer hjem. Muntre spradebasse, gøglerfar er stille og meget bleg og lidt tyndere. Mor har bagt franskbrød og lavet leverpostej, men rødbeden er for stærk. De er glade. Stille glade. Juleaften skal vi til Mormor og Morfar. På vej derhen skal jeg noget med Far, men først når det er mørkt. Vi skal aflevere en gave til Fritz Rühle, den tyske vagt, der er danskvenlig. Det sner også på selve juleaften. Jeg går med Far i hånden. Det er ikke så tit, men jeg mærker en varme og en nærhed i den hånd, som er helt anderledes, en taknemmelig hånd. Jeg er meget fin i hvid kaninskindspels og kyse og med muffe, røde gamacher og røde støvler. Pelsen har været min venindes. Vi går lige som tilfældigt forbi den fremmede mand og afleverer gaven. Det er alvor, forstår jeg. Hos Mormor og Morfar synger vi ”Julen har bragt velsignet bud”. Da vi kommer til ”dens lille barn på moders skød”, smiler Far til Mor og hvisker ”i”. Min gave husker jeg ikke, Jeg er bare lykkelig. Sent på aftenen på vej hjem, vi bor jo lige i nærheden, sidder jeg på Fars lidt skrå skuldre og holder i hans lidt strittende ører. Jeg lægger min kind på hans skaldede isse, hans måne, mens jeg ser, om jeg kan få øje på den rigtige måne, der ved vintertid og altid på julekalenderne smiler så venligt.

Det er blevet juni 1944. Min søster er kommet til verden kort tid efter D-dag. De voksne frygter invasion ved Vestkysten også. De forbereder sig på evakuering. Min mor har ikke mælk til sin lille nyfødte pige. Hun får indsprøjtninger og slår ud over hele kroppen. På bordet ligger 2 små gule skilte med Røde Kors-

mærket på. Et med navnet Hanne og et med navnet Lene på. "Hvad skal de bruges til?", spørger jeg. "I skal have dem på, hvis I bliver væk", siger Mor. "Vi kan vel bære hende", siger jeg.

Om vinteren har der været flere razziaer, og mange sidder fængslet. 12 i 4-mandsceller, mange sover på det bare gulv. Nu lytter jeg med. Søster Modesta fra Sct. Hedvigs Klinik er den gode engel. Hun får lægerne til at ordinere diæt til mange fanger og går over til dem med den gode mad. Hendes lommer er fyldte med tobak og slik. Fritz Rühle hjælper, hvor han kan. "Hvorfor er det forkert, at danskerne hjælper tyskerne, når det ikke er forkert, at tyskerne hjælper danskerne?", spørger jeg 4-årige, og får af Mor forklaret, at det slet ikke handler om tyskere eller danskere, men om det gode og det onde.

Vi, der blev født, da Danmark blev besat, kendte ikke, at livet kunne være anderledes.

Søster Domenica og søster Modesta på vej til Kolding Arrest, 1943-44.

Når Mor grædende fortalte, at onkel H. var blevet skudt, var det en del af virkeligheden, "De skød ham bagfra så fejt", græd hun, "han fik slet ikke mulighed for at vende sig". Onkel H. var en kaldeonkel og ikke så nær, og jeg tænkte, det var godt, han ikke vendte sig, så nåede han ikke at se gestapoernes hoveder.

Men fordi vi var børn, var der også leg og glæde, og i "Østerport" i Domhusgade var der mange børn. Vinteraftener lavede de ældste Mester Jakelteater på loftet, vinterdage bandt vi kælkene sammen, og vi små blev trukket til Dragemarken ved Tvedvej, hvor vi susede ned ad bakkerne. Forårsaftener spillede vi bold, jeg var med som "fedtebrød", gav ikke point, talte ikke med, løb bare med. Somrene ved Bjert Strand med Far, Mor og deres venner, hvortil vi det sidste af vejen kørte i hestevogn, og hvor Far satte drager op, og de fløj og fløj under sommerhimmel og lærkesang, og vi glemte, der var krig i Europa. Når dragen fløj ud over Lillebælt og faldt ned, spurgte jeg: "Hvor faldt den ned Far?" "Ved verdens ende", svarede han. Det var på Brandsø.

Men vi børn havde vore egne fjender. Det var rækkehusungerne. De boede lige om hjørnet ved Domhusparken. Dem lå vi i krig med. De tog drengene til fange og pinte dem, som vi hørte tyskerne pinte danskerne, og når vi gemte os i bunkeren, smed de store sten i hovedet på os fra den lille åbning øverst oppe. Det var fattige børn. Manges fædre drak. Når vi gik forbi det lange, lave hus, kunne vi se mændene sidde i undertrøje med bukserne hængende, og selerne der var gledet ned. Der stank af kål. Men vi forbandt ikke fattigdommen med deres had mod os, der 100 m fra dem levede et helt andet liv.

Da de tyske flygtninge kom til byen i for-

Min mor med mig på armen, 1940.

året 45 og kom i en lejr tæt ved Domhuset, gik alle børnene derop og råbte: "Det danske flag er rødt og hvidt, det tyske flag er møgbeskidt", men da blev min mor vred, så vred, så vred: "Det er stakkels mennesker", skældte hun, "de er fattige og syge, deres huse er bombede, de er ikke skyld i krigen".

Det er sidst på sommeren 1944. Mor bliver indlagt på hospitalet. Hun er meget syg, så syg, så Far, da hun kommer hjem, siger: "Det var godt, vi fik lov at beholde vores Mor". Min lille søster er blot 2 måneder. Der kommer en fremmed dame og passer os, men jeg

Foto fra 1944 sammen med min lillesøster.

er mest hos Mormor. Lidt må vi komme på hospitalet. Patienterne beundrer det lille barn.

Mor strikker en trøje til mig. Nu begynder mareridtene, og de bli'r ved: Det er nat, gaden ligger i et iskoldt lys, der er vand på gaden, det skinner metallisk. Der er helt, helt mennesketomt. Jeg går forbi kloakristene på vejen, og under en rist sidder min mor og kikker op. Hun ser mig, men kender mig ikke rigtigt. Det er rædsel. Og den gentager sig. I en kloak som er "under jorden", bag en rist som er "fængsel", væk som er "hospitalet".

Uroen er der også hos de voksne. Vores by

er udsat. Gestapo har hovedkvarter på Staldgården. Dér mishandler de fangerne. Natten til den 16. september sprænger tyskerne Folkebladet i luften. Det er Schalburgtage. Redaktøren, hans unge datter og portneren bliver dræbt. Hele det efterår og vinter er der bombebrag i byen. Jeg ligger under sengen med min dyne over hovedet. Men vi lærer at kende forskel på Sabotage og Schalburgtage. Vi lærer også at kende forskel på luftalarm og afblæsning. "I skal i kælderen", råber hr. Hansen til os, der er ude at lege, da sirenen lyder. "Det er bare afblæsning", råber vi tilbage, indtil sirenen for alvor starter. Kælderen er vaskekælderen, og der er ganske hyggeligt og lyst. Når der ikke vaskes, leger vi skole, så dufter der af den sidste vask, og resten af blåelsen breder sig som ultramarinfarve på den hvide gruekedel. De store er lærerne, og vi små bli'r så dygtige. Snart kan jeg læse lidt.

Alle skoler er beslaglagte af tyskerne, men mine noget ældre veninder Kirsten og Jytte går i skole på biblioteket, som ligger lige ved siden af Staldgården. Denne dag, den 21. marts 1945 kommer alle fra opgangen løbende. Mor har min søster under armen og en kaffekande i den anden hånd. Hr. Sørensen siger: "Nu går jorden under". "Gør den det Mor?". Det mener hun ikke. Vi venter i kælderen. Der er stille. De tunge maskiner brummer så uhyggeligt over tagene. Jeg kikker på det stykke mur, de fra nr. 25 har prøvet at banke ind til os. Det står lige ud i luften og er ikke kommet videre. Denne dag er den tragiske dag, da bomberne faldt på Den franske Skole i København, mens Shellhuset var målet. Hvis også Staldgården var blevet bombet, som planen var, var biblioteket bombet med,

og børnene dér ville være blevet dræbt. Så var verden gået under for os.

Helt nøjagtigt hvornår det var, husker jeg ikke, men nok sidst i marts. Vi er hos Bedstemor og Bedstefar. Jeg sidder i deres soveværelse og leger med min fasters fine porcelænsdukke. De kan åbne og lukke deres brune øjne, og har langt, tykt brunt hår. Min egen dukkedreng er af celluloid, men han er "mit barn". Pæretræet står sort mod forårsaftenshimmelen, fuglene har forsigtige lyde i det gennemskinnelige aftenlys. Der er håb i luften. Håb om snarlig fred, håb om blomstrende forår. Min mor giver min søster flaske. Bedstemor steger rødspætter. Så hamrer det på døren. Bedstemor lukker op. Det er Gestapo. Jeg kigger ud. De er også sorte, sorte og blanke og onde. De kommanderer Bedstemor og Bedstefar at hente Fräulein Mailand. Mor henter mig ind i stuen. Så kommer Dot ned, lys og yndig og 23 år. De tager hende med. Bedstemor græder. Det er deres yngste barn og eneste datter. Far mener, han skal ordne noget. Vi er meget stille. "Nej", siger Mor, "jeg går når det er mørkt, så tager jeg Hanne med, det vil virke mere troværdigt". Det er spændende at gå i mørke med Mor. Ingen lys i gaderne. Meget stille. Nu er hun ikke under nogen rist, vi holder hinanden i hånden op og ned ad trapper i opgange her og der. I Solgården i det bløde hemmelighedsfulde mørke siger vi: "Dot er blevet taget". Nu er jeg ikke længere "fedtebrød", jeg er med og gør det hele så troværdigt. Senere spørger jeg: "Hvor er Dot?". "Hun er under jorden", bliver der sagt. Helt forstår jeg det stadig ikke. Hvordan kan man leve der? Det svirrer i luften med navne som Tue, Bjørn, Hugo, Per, Jens Lyn, men i virkeligheden hedder de no-

get helt andet. Sådan forstår jeg, at verden ikke altid er, hvad den giver sig ud for at være. Flere år efter spørger jeg min unge fater: "Mishandlede de dig?" "Nej", siger hun, "men de simulerede en henrettelse". "Var du på Staldgården?" Det var hun, og der havde dommer Strøbech kort forinden, da han var taget til fange, ridset Kants ord i bjælken "Stjernehimlen over mig og den moralske lov inden i mig".

Nu er det snart april. For 6. gang. Min faters kæreste har længe siddet i en af de mest grusomme koncentrationslejre "Porta Westfalica". Måske overlever han i håbet om, at hun vil vente på ham. Ingen vidste om grusomhederne. Da de hvide Bernadotte-busser kom og standsede på Haderslevvej, hvor der blev givet mad og forplejning, inden de kørte videre til Sverige, gik Far og jeg derhen for at tage imod vores senere onkel. Der stod vi,

En af de hvide busser på Haderslevvej ved et Røde Kors telt i april 1945.

flere busser kørte forbi og holdt. Far kikkede og spejdede. Så rejser der sig langsomt bag et vindue et menneske, der ligner et skelet med sorte øjenhuler, en muselmand, der stille med besvær løfter sin skelethånd til en hilsen og lægger sig igen. Jeg holder Fars hånd på vejen hjem, men den er der ligesom ikke. Hjemme fortæller han Mor om mødet, og da græder han.

De voksne er urolige, men der er også forventning. Knopper er bristefærdige, mennesker er bristefærdige. Vil den endelige konfrontation mellem englænderne og tyskerne ske i Danmark? Vil englænderne komme fra nord? Kolding, der har været knudepunkt for sabotagen og er byen, hvor Gestapo har haft deres hovedkvarter, kan risikere at blive selve kamppladsen. Vil vi blive bombet? Koldingenserne forbereder sig på evakuering. De små, gule skilte kommer frem igen og ligger parat. Vi hører "Her er London". "Prins Jørgens March" er krigens og fredens melodi. Flere af drengene går nu med Royal Air Force kalotter, selv om en dreng tidligere nær var tævet ihjel af tyske soldater på grund af det.

Det er 4. maj. Vi leger ude. Sidder på tæpper og har dukkevogne, som snilde fædre har lavet til os. "Moar" råber vi, når vi er sultne, så smider mødre små madpakker ud af vinduerne til os. Mødre er som fugle, de kender børnene på deres kvidren. Det er aldrig de forkerte, der åbner vinduet.

De første fem år er gået, og sådan vekslede lys med mørke. Ikke samlet i store flader, ikke noget, der fik form eller anelse af vedvarende, ikke skygger, der var blå og lysende, men da livet lyste, så gjorde det det, og så bredte lyset sig og var kun lys.

Det har været en lun dag, lun for årstiden,

mange træer har fået løv. Der er forventningsfuld stilhed. Men jeg bliver, som jeg oftest bliver det, lagt tidligt i seng, og jeg har sovet, da Mor vækker mig og løfter mig op og tager mig med ind til sig og siger sætningen med det vanskelige ord "Tyskerne har kapitulert, lille Hanne", og vi går ned på gaden til de andre. Nu strømmer de ud alle sammen fra døre her, fra døre der, vinduer åbnes, alle står i flokke ved Domhuset, vi fra nr. 23 og 25, og nonnerne som hvide fredsfugle foran Sct. Hedvigs Klinik. Så begynder alle at synge "Der er et yndigt land", "Kong Kristian" og flere danske sange. Jeg ser, at himlen har et violet og orange skær, som de spæde grønne blade lyser mod. Det er, som når solen bryder igennem forårsregn. Og sådan lyder sangen, som når glæde bryder gennem smerte. Det er første gang i mit liv, jeg oplever at være en del af så stor en fællesglæde. Jeg er lige fyldt 5 år, og jeg er en del af de andre.

I vores lejlighed på 3 værelser samles 30 venner fra byen. Også Mormor. Morfar ligger på hospitalet. Nu rives mørklægningsgardinerne ned, Far laver et særligt lys, som sammen med de levende lys brænder det meste af natten i vinduerne. Mor finder noget stof og syr et Dannebrogflag. Men nu bli'r der ildkamp ved Domhuset. Tyskerne vil ikke overgive sig. Jeg sidder på skødet af en tante. Hendes kæreste er i Frøslev. Jeg ryster lidt af træthed, af bevægelse over skyderiet, men jeg ved langt ind i hjertet, at dette er noget helt, helt særligt.

Da jeg vågner næste morgen, ligger jeg lidt i min seng og lytter til lydene. Fra stuerne kan jeg høre de gladeste stemmer. Fra hele byen ringer kirkeklokkerne. I mit barnesind er der tusinde lærker. Jeg lister ind i stuen, og der

ved et langt bord mellem spise- og dagligstue sidder de samme 30 mennesker. Alle har overnattet hos os. Jeg sætter mig hos min mor. Hun er så smuk og smiler sit sødeste smil: "Der er fred, Hanne, nu behøver vi ikke mere at være bange".

Foran Domhuset den 5. maj 1945.